

Programcensorens årsrapport for 2012 for bachelorprogrammet i sammenliknende politikk

Svend-Erik Skaaning

Lektor i statskundskab, Aarhus Universitet

**Programcensor ved Det samfunnvitenskapelige Fakultet, Universitetet i Bergen, for
bachelorprogrammet i Sammenliknende Politikk (våren 2010-våren 2013).**

Dette er min tredje rapport som programcensur for bachelorprogrammet for sammenlignende politik ved Universitetet i Bergen. Institutt for sammenlignende politik har udtrykt ønske om, at jeg i programcensurrapporten skal fokusere på revisionen af bachelorprogrammet. Da der er tale om min tredje og opsamlende rapport, vil jeg desuden kommentere en række andre punkter, som jeg enten har været inde på i de tidligere rapporter, eller som blev diskuteret ved mine nylige møder med ansatte og studenter. Rapporten er baseret på det tilsendte materiale, herunder om bachelorprogrammets nye opbygning og indhold, samt møder med institutledelsen og studenterrepræsentanter på SAMPOL den 29.-30. januar, 2013.

Præmisserne for rapporten er de følgende:

For det første bør en uddannelse være kendetegnet ved sammenhæng mellem kursusudbuddene og en gradvis stigning i sværhedsgraden, så forløbet bliver karakteriseret ved akkumulation af viden og emner og faglig progression. Hvis uddannelsen er struktureret på denne måde, fordrer den i højere grad fordybelse, udfordring og helt generelt effektiv indlæring, end hvis de studerende gennemgår korte ukoordinerede forløb, hvor man begynder 'fra bunden' hver gang.

For det andet sikres de studerendes motivation og indlæring bedst gennem alignment, dvs. at de undervisningsansvarlige 1) bevidst opstiller klart specificerede mål for kurserne, 2) tilpasser undervisningen med henblik på opnåelse af målene (typisk gennem aktive snarere end passive læringsprocesser, dvs. learning-by-doing), og 3) anvendelse af bedømmelseskriterier og eksamensmetoder, som harmonerer med målene.

For det tredje er der en række kernetemaer, som en bacheloruddannelse i sammenlignende politik bør dække på en måde, hvor det sikres, at alle studerende stifter bekendtskab med dem. Derudover bør der også – og helst sidst i forløbet – åbnes op for større faglig fordybelse, specialisering og eventuelt praktisk erfaring.

Rapporten er inddelt i to hoveddele. Den første vurderer de nye revisioner af bachelorprogrammet. Den anden del udgør en mere generel, kort evaluering af bachelorprogrammet, som suppleres en række forslag til fremtidige diskussionsemner.

Vurdering af det reviderede bachelorprogram

I løbet af min tid som programcensur har en reform af bachelorprogrammet opbygning løbende været diskuteret, og jeg har i flere omgange leveret input til processen. I 2012 blev der nedsat et programevalueringsudvalg bestående af faste undervisere og en repræsentant for det administrative personale og en studenterrepræsentant. Udvalgets mandat bestod i at:

... legge fram en rapport med forslag til eventuelle endringer i kursstruktur, kurs innhold og antall kurs. Komiteen bes om å: vurdere progresjon fra 100 til 200 nivå; vurdere antall kurs, spesielt på 200 nivå; vurdere forholdet mellom engelsk og norskspråkelige kurs; vurdere sammensetningen av kurs i lys av stabens kompetense.

Blandt andet på baggrund af mine anbefalinger i de tidligere programcensurrapporter foreslog udvalget flere justeringer af bacheloruddannelsen opbygning og indhold, som efterfølgende i lettere revideret udgave har udmøntet sig i godkendelsen af en ny studieplan. Med hensyn til selve beslutningsprocessen er det efter samtaler med ledelsen, ansatte og studerende mit klare indtryk, at der hersker stor tilfredshed. Der havde tilsyneladende været udbredt enighed om, at der var behov for revisioner, og der opstod efterhånden også forholdsvis bred enighed om karakteren af studieplansændringerne.

De konkrete ændringer består i:

- 1) En opsplitning af SAMPOL 110 til tre kurser på hver 10 ECTS point (SAMPOL 105: stats- og nasjonsbygging, SAMPOL 106: politiske institusjonar i etablerte demokrati, SAMPOL 107: politisk mobilisering) på andet semester.
- 2) Alle centrale temaer indenfor sammenlignende politik behandles i obligatoriske fag på 100-niveau, hvor der foretages en mere systematisk ansvarsfordeling mellem SAMPOL 105, 105, 107 og 115.
- 3) En ændring af eksamensformerne, så de studerende udover en afsluttende skoleeksamen også skal skrive en semesteropgave, som indgår i karaktergivningen i forbindelse med

SAMPOL 105, 106, 107 og 115 (på 200-niveau får underviserne i højere mulighed for at anvende forskellige afslutningsformer).

- 4) En ændring af 200-niveau valgfrie kurser (fra 15 til 10 ECTS point).
- 5) Bacheloropgavefaget (SAMPOL 260) reduceres fra 15 ECTS til 10 ECTS

Ad 1 & 2) Opdelingen af SAMPOL 110 virker meget fornuftig. For det første er det en god idé, at de studerende ikke længere kun skal bedømmes i et helt semesters stof i en enkelt skoleeksamen. For det andet åbner den nye struktur i højere grad op for, at forelæsningerne varetages af ansatte, som rent faktisk forsker indenfor de forskellige felter, og som efter reformen samtidigt er fast integreret i forløbet som undervisningsansvarlige i stedet for at blive inddraget ad hoc. For det tredje er den tematiske inddeling (sammentænkt med SAMPOL 115) i tre hovedområder meget plausibel. Snittet kunne naturligvis lægges på anden vis, men det er min klare opfattelse, at den nye opdeling giver god faglig mening og passer godt til medarbejderstabens profiler.

For det fjerde er den tematiske dækning (igen sammentænkt med SAMPOL 115) blevet bedre, så alle studerende nu eksponeres for alle kerneområder af komparativ politik i obligatoriske fag på bacheloruddannelsen. Jeg har i en tidligere rapport ytret tilfredshed med læseplanernes niveau, omfang og aktualitet og er sikker på, at det også kommer til at gælde for de nye undervisningsforløb, da instituttet generelt har en meget dygtig og engageret medarbejderstab, som både tager undervisningen seriøst og følger med i – og bidrager til – den nyeste forskning indenfor forskellige områder af komparativ politik. Med henblik på ikke blot at sikre koordinering, men også mere input og et mere generelt medansvar og 'oplysningsniveau', kunne man overveje at indføre årlige diskussioner af undervisningsplanerne for disse fag (inklusive SAMPOL 115) på institutniveau.

Når opdelingen af andet semesters undervisning i tre fag skal implementeres, er der en række forhold, som skal overvejes grundigt. Det gælder først og fremmest koordineringen på tværs af fagene. Ikke blot skal man sikre sig mod overlap (og manglende dækning) med hensyn til tematiske grænseflader; det er også vigtigt at sprede undervisningen over hele ugen. Også særlige belastninger i form af opgaveskrivning og afsluttende skoleeksamen bør spredes ud, så det er muligt for de studerende at disponere deres forberedelse og opgaveskrivning på en hensigtsmæssig måde.

Ad 3) Indførelsen af et obligatorisk essay, som indgår i den afsluttende karakterbedømmelse i SAMPOL 105, 106, 107 og 115, er også et velmotiveret tiltag. Hvor skoleeksamen medvirker til, at de studerende har tilskyndelse til at mestre alle stofområder, giver essayet mulighed for mere selvstændig fordybelse. Gennem udarbejdelsen af forskellige essays trænes den studerende også i informationssøgning og strukturering af en forholdsvis grundig besvarelse af en fokuseret problemstilling. Endelig betyder variationen i eksamensformer, at den endelige karakter i højere grad kommer til at afspejle faglige evner snarere end evnen til at mestre en bestemt eksamenstype.

Når det gælder implementeringen af denne tilføjelse, vil det sandsynligvis være en fordel, at essays knyttet til de enkelte fag afleveres på forskellige tidspunkter og gerne før de afsluttende skoleeksamener begynder, så de studerende har mulighed for at levere en fokuseret indsats.

Derudover bør man være opmærksom på, at hvis de studerende skal forholdsvis tidligt i gang med deres opgaver – hvilket der er gode grunde til – er der nok visse begrænsninger på, hvilke emner de kan sættes til skrive om. Med andre ord vil der være en tendens til, at opgaverne vil relatere sig til stof, som gennemgås på forelæsninger og seminarer i begyndelsen af semestret. Det er dog ikke noget stort problem, da skoleeksamen jo sikrer bredden. Med hensyn til problemformuleringer for essays taler meget for, at de studerende ikke selv stilles helt frit på dette tidlige tidspunkt i deres studium, men på den anden side alligevel stilles et spørgsmål eller tildeles tema, som er så bredt, at der er forholdsvis store manøvre muligheder, når det gælder inddragelse af både teori og empiri, så deres besvarelser kan nyde godt af interessebaseret motivation.

Slutteligt skal det nøje overvejes, hvilken form for opgavevejledning de studerende skal have. Da fagene på andet semester har samme afslutningsform, vil det være oplagt at have en fælles introduktion til 1) specifikation af problemstilling, 2) disposition af besvarelse, 3) valg af teori samt 4) informationssøgning og kildebehandling. Visse aspekter kan sikkert introduceres og varetages af seminarlederne, mens det er mere tvivlsomt, om de også er klædt på til de mere udfordrende vejledningsopgaver i den sammenhæng.

Ad 4 & 5) Det forhold, at de studerende nu skal følge to fag på 10 ECTS-point i tillæg til udarbejdelsen af deres bacheloropgave på sjette semester, har flere positive konsekvenser. Denne justering betyder nemlig, at de studerende kan og skal fordybe sig i centrale emner indenfor sammenlignende politik. Fagene mere fokuserede og avancerede behandling af forskellige emner

giver et godt grundlag for de studerende til at stifte bekendtskab med flere specialiserede debatter indenfor forskningsfeltet, hvilket kan give dem inspiration til selv at opsøge, afdække og bidrage til mere fokuserede debatter i deres bacheloropgave. Derudover giver kravet om to fag på SAMPOL fag på 200-niveau i tillæg til bacheloropgaven mulighed for, at forholdsvis uafklarede studerende får et bedre grundlag til at reflektere over faglige interesser og evner, som kan virke inspirerende for valg af problemstilling for bacheloropgaven samt indikere den retning, man eventuelt ønsker at specialisere sig i på masterniveau.

På den anden side er det beklageligt, at bacheloropgaven reduceres til kun at dække 10 ECTS-point, da arbejdet med denne opgave bør have et omfang, hvor det er muligt for den studerende at udvise overblik, grundighed og selvstændighed. Synergieffekter gennem inspiration med mere fra de andre fag, en faktisk opretholdelse af opgavens omfang, samt et generelt indtryk af, at de studerendes arbejdsindsats tidligere ikke har været så omfattende i det sjette semester (særlig i begyndelsen), betyder dog, at det potentielle problem i realiteten ikke er så stort.

Fagenes konkrete indhold på 200-niveau afstedkommer desuden en yderligere bemærkning. Hvor alle de udbudte fag lader til at ramme et passende fagligt niveau, har mindst et af dem (SAMPOL 205) et forholdsvis snævert fokus og retter sig mod en ret lille forskningstradition. Det behøver jo ikke være et problem, men da der er forholdsvis få fag at vælge imellem, er det mest oplagt at udbyde emner, som har en bredere appel og er knyttet til et større og mere etableret emne. Derudover bør disse fag, hvoraf de studerende jo er forpligtet til at følge mindst to, ikke være så specialiserede, at der kan opstå problemer med bemandingen. Med andre ord bør et fag ikke være afhængig af, at én bestemt person på instituttet står i spidsen for undervisningen. Dette råd er i øvrigt ikke specifikt for disse fag, men gælder generelt for al undervisning på bacheloruddannelsen.

General evaluering og diskussionspunkter

Bacheloruddannelsen i sammenlignende politik består af en god blanding af obligatoriske og valgfrie elementer, har en gennemtænkt progression og giver mulighed for studierelevant praktisk erfaring gennem praktikophold. Undervisningen varetages af kompetente forskere, som åbenlyst tager undervisningen alvorligt, og hvis forskning dækker de fleste kerneområder indenfor komparativ politik, hvilket tilsammen giver et godt grundlag for forskningsbaseret undervisning.

På denne baggrund er det ikke overraskende, at de sampol-studerende overordnet set er ganske tilfredse med undervisningen. Tilfredsheden er dog generelt lidt lavere for seminarerne (varetaget af seminarledere i form af masterstuderende) knyttet til forelæsningerne i visse fag. Med hensyn til SV100 har de studerende ytret ønske om, at seminarerne gøres mere direkte sampol-relevante. I andre fag har der tilsyneladende manglet koordinering mellem forelæsere og seminarledere. Endelig har formål og/eller formålstjenlighed med seminarerne ikke i alle tilfælde stået helt klart for de studerende. Reformen af studieplanen virker som en god anledning til at diskutere, hvordan man kan få seminarerne til at fungere (endnu) bedre.

Når det gælder frafald på studiet har samtaler med ansatte og studerende ikke givet anledning til særlig bekymring. Tidligt på studiet er der en del, som stopper, men tallene er ikke foruroligende høje. Der vil altid være studerende, som ikke vælger rigtigt i første omgang. Desuden lader der til at være en gruppe, som helt bevidst kun studerer sammenlignende politik en kortere periode for derefter at skifte til andet fag (såsom jura eller journalistik), hvilket hele tiden har været en del af deres plan.

Ved mit seneste møde med studerende og ansatte på instituttet blev jeg opmærksom på et andet forhold, som fortjener en bemærkning. Det drejer sig om semestrenes længde. Det er iøjnefaldende, at det ikke er usædvanligt, at studerende kan have 4½ måneders semesterferie på et år (hvis sidste eksamen i høstsemestret midt i november og sidste eksamen i vårsemestret sidst i maj). Det virker uhensigtsmæssigt, at undervisnings- og eksamensforløbet er så komprimeret, og der er lange perioder, hvor de studerende ikke er involveret i enten undervisning eller eksamensforberedelse. Der er naturligvis en række officielle regulativer, som skal følges, men andre studieforløb lader til at kunne strække semestret længere inden for de officielle rammer. Derfor må være muligheder for en forbedring af situationen, som fortjener en diskussion blandt ledelse, undervisere og studerende. Eksempelvis har man med den nye studieplan har man fået en øget spredning i eksamenstyperne, men man har stadig ikke introduceret mundtlig eksamen, som udover at teste de studerende på en anden måde end de allerede anvendte eksamensformer, kunne hjælpe med at forlænge semestret, da karakteren jo tildeles med det samme.

Et andet punkt, som jeg allerede har været inde på i en tidligere rapport, er de studerendes mulighed for at komme i praktik som del af deres bacheloruddannelse. Da det er et mål at gøre bachelorer mere attraktive for arbejdsmarkedet, virker det oplagt, at muligheden for praktik er integreret som

del af studieplanen. Baseret på evalueringerne lader pilotprojektet til at være en succes både for de studerende og virksomhederne/organisationerne. Al begyndelse er naturligvis vanskelig og de studerende såvel som mulige praktiksteder skal være opmærksomme på muligheden, hvilket kræver en del indledende oplysningsarbejde. Det virker dog som om, at der i øjeblikket bruges vældigt mange ressourcer på ordningen i form af informationsmøder, vejledning, besøg mm. Det er naturligvis fornuftigt at følge ordningen nøje i alle dens faser, når der er tale om et tiltag, som for det første er nyt for både studerende og ansatte, og som for det andet kan tænkes at ændre form som følge af grundige evalueringer af de indledende erfaringer, man har gjort sig.

På lidt længere sigt kan man dog nok drosle lidt ned på alle de tilknyttede foranstaltninger. Det kan således diskuteres, om de studerende i højere grad selv skal have mulighed for at finde praktikpladser (gerne med hjælp fra studievejledningen), som ikke nødvendigvis skal fremgå af en officiel liste, men som naturligvis skal godkendes for praktikopholdet og leve op til de samme krav. Erfaringer fra lignende ordninger på sammenlignelige institutter indikerer, at det hurtigt vil blive stadig mere populært at tage på praktikophold, så man enten bliver nødt til at gøre muligheden mere enkel for at holde ressourceforbruget nede, eller man forbeholder muligheden for de få, selvom der vil være mange ansøgere. Endelig virker det lidt overraskende for mig, at der stilles karakterkrav til deltagerne. Et praktikophold er jo ikke mindre relevant for studerende med dårlige karakter – snarere tværtimod. I en ordning med forholdsvis frit udbud og efterspørgsel (dvs. uden garanti for en praktikplads) er jeg sikker på, at virksomheder/organisationer selv kan magte at vurdere karakterernes tilstrækkelighed som en del af helhedsvurderingen af en ansøger/studerende, som man overvejer at få tilknyttet som praktikant.

Sammenfatning

I de ovenstående kommentarer til bachelorprogrammet i sammenlignende politik fokuserede jeg hovedsageligt på de nye revisioner af studieplanen. Jeg er meget positivt stemt over forandringerne, som alle peger i retninger, som jeg tidligere har anbefalet, og som der har været bred opbakning til på instituttet blandt både ledelse, medarbejdere og studerende. Samlet set er det dog min vurdering, at fagenes rækkefølge, indhold og niveau nu går op i en højere enhed. Bacheloruddannelsen i sammenlignende politik var allerede god før justeringen, men vil med al sandsynlighed komme til at stå endnu stærkere, når reformerne er trådt i kraft. Jeg har påpeget en række forhold, som man bør

være opmærksom på i forbindelse med implementeringsprocessen. For eksempel er det naturligvis (fortsat) vigtigt, at de ansvarlige for de forskellige fag løbende koordinerer med hinanden, så der ikke er for meget overlap, alle essentielle emner dækkes, og der sikres en saglig progression, som åbner op for forøget specialisering og fordybelse. Derudover skal man sikre sig, at undervisningen af alle mere eller mindre obligatoriske forløb kan varetages af flere undervisere fra instituttet.

Udover en vurdering af revisionerne af studieplanen adresserede jeg også en række andre forhold og opfordrede ansatte og studerende ved instituttet til i den nærmeste fremtid at diskutere seminarundervisningen, den effektive semesterlængde og en forenkling af praktikordningen.

Med hensyn til mit hverv som programcensor har jeg været yderst tilfreds med samarbejdet med Institutt for sammenliknende politikk. (Mit eneste lille kritikpunkt består i, at jeg ikke fortløbende er blevet informeret om arbejdet med at revidere studieplanen, hvorfor jeg ikke fik mulighed for at kommentere på ændringerne, før de var vedtaget.) Både ledelse, ansatte og studenterrepræsentanterne har været utroligt imødekommende, hjælpsomme og ikke mindst lydhøre overfor mine kommentarer og forslag, og jeg stiller mig derfor gerne til rådighed som programcensor igen (enten på bachelor- eller masterniveau), hvis det ønskes.